

Бугайчук В.В.

*кандидат економічних наук,
асистент кафедри економіки підприємства,
Житомирський національний агроекологічний університет*

Грабчук І.Ф.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства,
Житомирський національний агроекологічний університет*

Мужицька Н.В.

*кандидат технічних наук,
старший викладач кафедри інформаційних технологій,
Житомирський державний технологічний університет,
м. Житомир, Україна*

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА РІВНЕМ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ

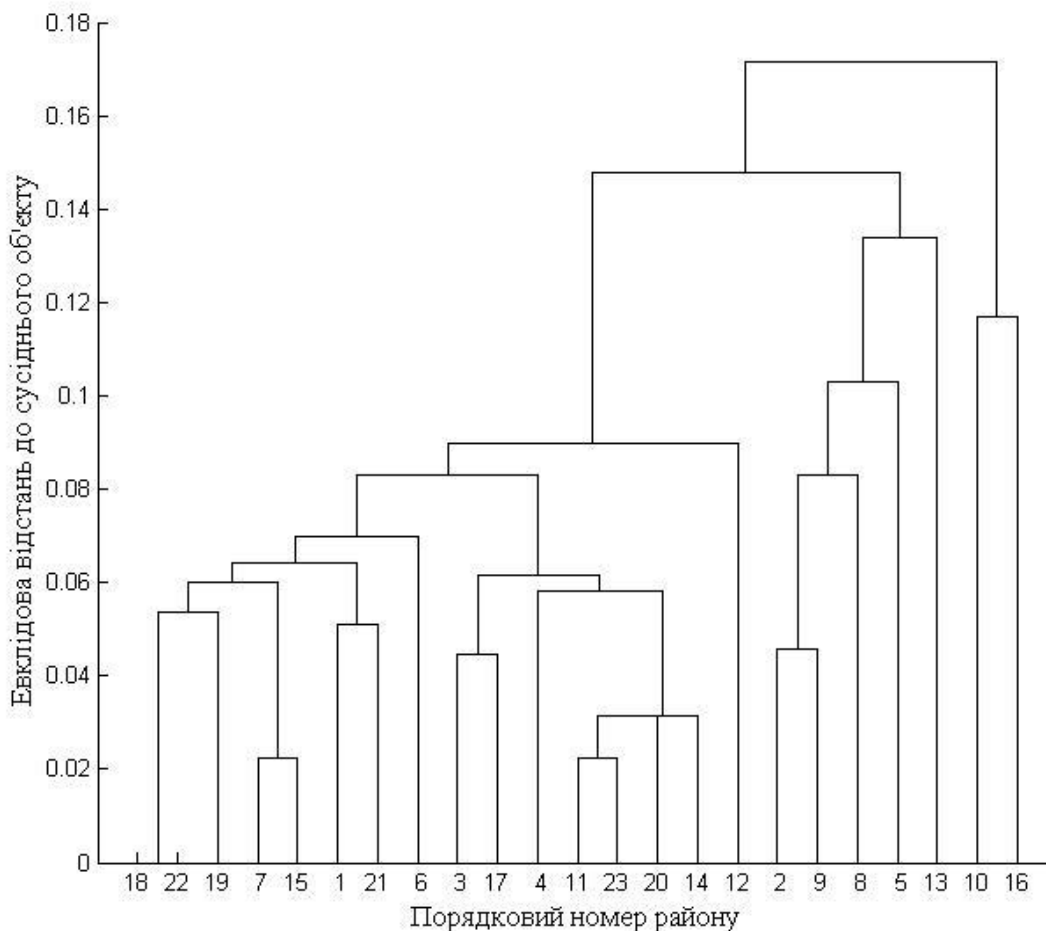
В умовах мінливого зовнішнього середовища економічне зростання сільськогосподарських підприємств необхідно визначати за рівнем достовірності інтерпретації специфіки та привабливості стратегічних зон господарювання, які мають стати пріоритетними об'єктами відродження їх виробничого потенціалу. Пріоритетні напрями відродження виробничого потенціалу можуть бути індикаторами, які матимуть специфічний параметр розвитку структурно організованої системи сільськогосподарських підприємств.

Функцією пріоритетних напрямів відродження виробничого потенціалу є прогнозування вірогідних варіантів розвитку всіх процесів сільськогосподарського виробництва у конкурентному середовищі. Мотивування виділення пріоритетних напрямів відродження виробничого потенціалу за об'єктно-орієнтованим підходом полягає у обґрунтуванні нагромадження сільськогосподарськими підприємствами ресурсів з кількісної точки зору (доведення до підприємства-еталону) та раціонального їх використання у межах напрямку, що неминує має призвести до зростання очікуваного ефекту виробництва (збільшення обсягів виробництва продукції та прибутків). Тому, при дослідженні розвитку сільськогосподарського виробництва, першочергову увагу слід приділити пріоритетним напрямкам відродження виробничого потенціалу і їх ідентифікації, що є першочерговим завданням для визначення потенційної привабливості інноваційно-інвестиційних процесів підприємств.

Визначення стратегічних напрямів відродження виробничого потенціалу здійснюється за допомогою кластеризації усіх сільськогосподарських підприємств Житомирської області [1, с. 294]. В якості спостережень обрано змінні узагальнюючі показники

виробничого потенціалу, що буде отриманий на основі розробленої математичної моделі октаедру виробничого потенціалу: інтегральна оцінка виробничого потенціалу відображає рейтинговий показник окремого сільськогосподарського підприємства в межах району і області. Найменше значення потребує першочергового відродження, пропорційність рівнів відображає нерівномірність розвитку окремих складових виробничого потенціалу, ідеальне значення цього показника 0,0. Показник просторової наповненості характеризує ефективність взаємодії за окремими складовими або розподілу затрат за напрямками, ідеальне значення 0,5.

Попередня оцінка подібності даних була обчислена шляхом розрахунку відстаней між сусідніми елементами в Евклідовому просторі (дод. Д). Після визначення Евклідових відстаней об'єкти групуються за наступним принципом: з таблиці обирається найменше число, яке знаходиться на перетині m -го рядка та n -го стовпчика (рис. 1) [3, с. 132]. Це означає, що відстань між цими об'єктами мінімальна.

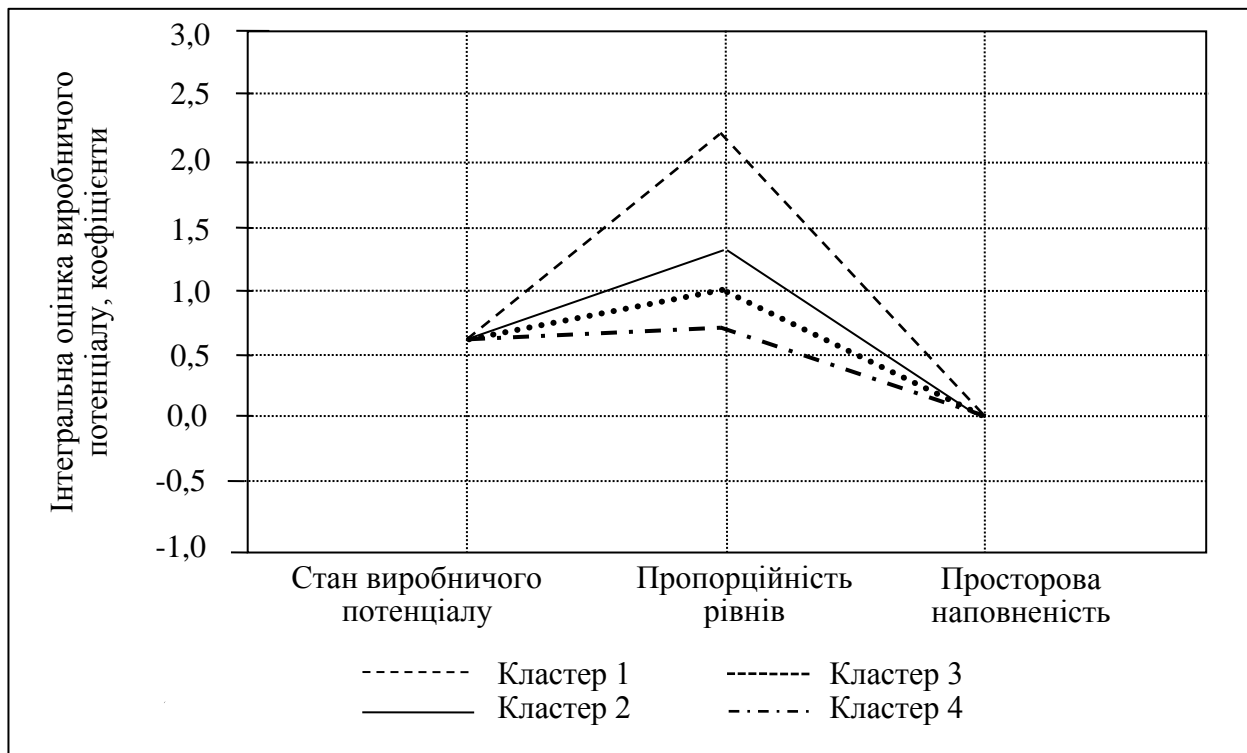
Рис. 1. Дендрограма формування стратегічних напрямів відродження виробничого потенціалу

Джерело: власні дослідження

З рисунка 1 видно, які групи підприємств об'єднувалися між собою для побудови кластеру. Після побудови дендрограми обраховується кінцевий

показник кореляції – c , що відображає міру коректності об'єднання окремих районів в групи.

Для виділення пріоритетних зон відродження виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств Житомирської області використано кластерний аналіз, який ґрунтується на поняттях подібності стану виробничого потенціалу зі всієї сукупності сільськогосподарських підприємств (рис. 2).

Рис. 2. Графічна інтерпретація кластерів з відродження виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств Житомирської області

Джерело: власні дослідження

Оцінку подібності даних обчислено шляхом розрахунку відстаней між сусідніми елементами в Евклідовому просторі [2]. За результатами кластерного аналізу отримано чотири групи: до першого кластера увійшли сільськогосподарські підприємства, що мають високий рівень розвитку виробничого потенціалу (28 підприємств); другий кластер утворили сільськогосподарські підприємства з середнім значенням показників (216 підприємств); третій кластер – сільськогосподарські підприємства з низькими показниками (365 підприємств); четвертий кластер – сільськогосподарські підприємства, у яких стан виробничого потенціалу є виродженим (763 підприємства).

Проведений кластерний аналіз дав змогу виявити основних лідерів та аутсайдерів сільськогосподарських підприємств, сприяв спрощенню проведення заходів щодо відродження виробничого потенціалу. Кластеризація сприяє синтезу природного, виробничого, організаційного, управлінського та маркетингового потенціалів, що дозволить активізувати підприємницьку діяльність на відповідній території та стане стратегічним

напрямом формування конкурентних переваг сільськогосподарських виробників України.

Список використаної літератури:

1. Энциклопедический словарь бизнесмена: Менеджмент, маркетинг, информатика / под общ. ред. М.И. Молдованова. – К.: Техніка, 1993. – 856 с.
2. Коваленко А.В. Кластерный анализ финансово-экономического состояния предприятий строительной отрасли [Электронный ресурс] / А.В. Коваленко, М.Х. Уртенев, Л.Н. Заикина // Научный журнал КубГАУ. – № 60 (06). – 2010.– <http://ej.kubagro.ru/2010/06/pdf/37.pdf>. – Загол. з екрана.
3. Крылов В.Ю., Острякова Т.В. Новые методы кластерного анализа на основе психологической теории развития понятий Л.С. Выготского / В.Ю. Крылов, Т.В. Острякова // Психологический журнал. – 1995. – Т. 16. – № 1. – С. 130-137.